

Arts escèniques i terminologia

El Projecte de Recerca de les Arts Escèniques Catalanes (PRAEC)

CARLES BATLLE
Institut del Teatre

Font: MAE

El PRAEC és una iniciativa de l'Institut del Teatre (IT), que es va presentar arran dels preparatius per a la commemoració del centenari de la fundació de l'Escola Catalana d'Art Dramàtic, el 1913 (origen de l'entitat). Amb aquest projecte, Jordi Coca (comissari del centenari) pretenia reprendre la col·laboració, sovint estroncada, amb departaments i especialistes universitaris pel que fa a la recerca en l'àmbit de les arts escèniques catalanes.

Així, als anys vuitanta del segle passat, s'havia treballat primer amb la idea de confegir una enciclopèdia de l'espectacle (una proposta de l'aleshores director, Josep Montanyès) i després, durant l'etapa de direcció de l'IT del mateix Coca, amb un projecte ja més elaborat de confecció d'una història de l'espectacle català que va arribar a tenir els índexs detallats de cinc volums el 1990. Hi havien de col·laborar els principals especialistes del món universitari català. Aquests dos projectes van decaure posteriorment per diverses raons que no vénen al cas.

La represa d'aquestes iniciatives, tal com hem dit, va ser possible gràcies al conjunt d'activitats dissenyades per a la commemoració centenària de l'Institut. En els dos anys de preparatius, es va procurar establir una base sòlida, a partir del lideratge i la inversió inicial de l'IT, i es va cercar una implicació formal de les institucions universitàries i acadèmiques que anés més enllà de la voluntat i compromís personal dels especialistes convocats a participar en el projecte.

La crida a aquests especialistes es va fer a l'abril del 2011. De les primeres reunions en va sorgir el propòsit de treballar en una història i una enciclopèdia. Es cons-

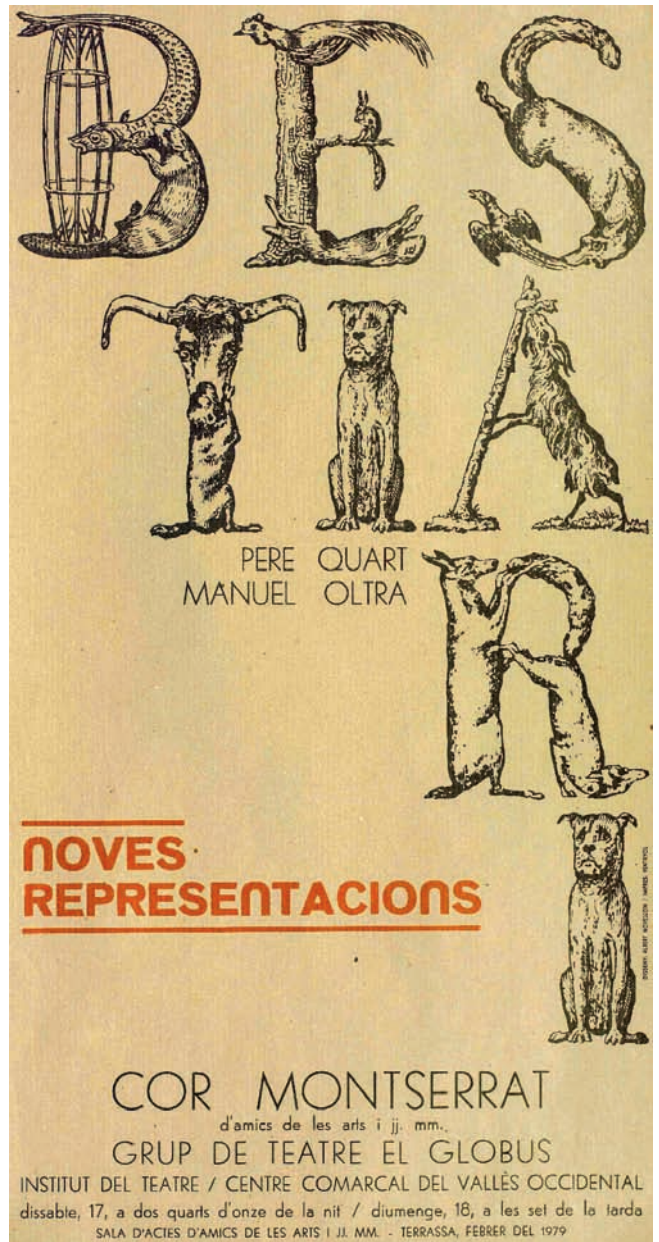
tituï una comissió científica integrada pels representants de cada universitat i una comissió executiva que, en els mesos següents, elaborà més detalladament els diversos projectes, incloent-hi un portal web. La coordinació de tot plegat va recaure en la persona de Guillem-Jordi Graells (IT).

La implicació de les universitats en el projecte es va vehicular a través de la Xarxa Vives d'Universitats (que reuneix totes les de parla catalana). Després d'una ràpida tramitació, el 13 de juliol del 2012 es va dur a terme, a Vic, l'acte de signatura del conveni marc de col·laboració per al PRAEC entre el president de la Diputació de Barcelona i de l'Institut del Teatre, senyor Salvador Esteve, i el de l'Institut Joan Lluís Vives, senyor Jordi Montaña. D'aquesta manera, es concretava la vinculació de cadascuna de les institucions participants (de moment, sense aportació econòmica específica i en espera d'una millora substancial pel que fa al finançament dels centres) i se'n designaven els representants.

En els mesos següents es produïren els primers encàrrecs de feina als col·laboradors i, en paral·lel, els contactes amb l'Institut d'Estudis Catalans per tal que concedís el seu alt patronatge simbòlic al projecte. També en aquest cas la resposta fou molt positiva, de manera que s'arribà a l'acord de fer la presentació pública del PRAEC durant l'abril del 2013 a la seu de l'IEC. Totes les parts van assumir públicament el compromís de treballar solidàriament i coordinada en els continguts del PRAEC.

Actualment, les institucions que participen en el PRAEC són les següents: Institut del Teatre de la Diputació de Barcelona, Xarxa Vives d'Universitats (Universitat de Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat Politècnica de Catalunya, Universitat Pompeu Fabra, Universitat Oberta de Catalunya, Universitat Rovira i Virgili, Universitat de Girona, Universitat de Lleida, Universitat de València, Universitat Jaume I, Universitat d'Alacant, Universitat de les Illes Balears, Universitat de Perpinyà Via Domícia, Universitat de Vic) i Institut d'Estudis Catalans. Tal com es pot veure, en la Comissió Científica del PRAEC hi ha representants de catorze de les vint-i-una universitats que formen part de la Xarxa Vives, a més dels membres de l'IT.

Pel que fa al projecte de l'Enciclopèdia de les Arts Escèniques (EAEC), en una primera versió molt senzilla el portal és accessible a l'adreça <http://praec.cdmae.cat>. Aquest suport, encara embrionari, s'anirà enriquint i desenvolupant a mesura que avancin els treballs. Gràcies a aquesta eina, els col·laboradors accedeixen a l'àmbit de l'enciclopèdia i poden veure el progrés que experimenta el (seu) treball (és a dir, accedeixen a l'aplicació on cal elaborar les fitxes de les diverses entrades). El portal també permet accedir a l'àmbit del projecte de la Història de les Arts Escèniques Catalanes

(HAEC): de moment, s'hi inclouen els índexs provisionals dels diversos volums. L'aplicació inclou també la base de dades d'investigadors (que al portal apareix simplificada). En l'actualitat hi figuren més d'una seixantena d'investigadors. Hi ha diverses pestanyes del portal que permeten accedir a recursos i enllaços del MAE (Museu de les Arts Escèniques de l'IT). Finalment, també hi ha un apartat d'agenda i un altre de notícies a disposició de les universitats col·laboradores per incloure-hi les activitats relacionades amb les tasques de recerca i les aportacions al PRAEC.

De moment, tot és en un estadi molt primerenc. El portal, concebut des d'un principi com una plataforma desenvolupada en xarxa, tindrà diverses fases d'implantació i vol recollir l'estat de la recerca en les arts escèniques a partir de la forma tradicional d'en-

trades monogràfiques (amb els recursos i possibilitats que permet l'opció en línia). Pel que fa als continguts, el seu àmbit és el mateix que defineix el PRAEC: tota l'activitat escènica, en tots els seus gèneres i manifestacions, a tot el domini cultural català, de totes les èpoques i amb independència del vehicle lingüístic utilitzat, quan aquest ha existit o existeix.

Tot plegat s'ha d'articular amb entrades de diversa extensió i detall, elaborades pels col·laboradors amb un programa específic adaptat a partir d'una aplicació utilitzada anteriorment per la Xarxa Vives i que ha estat cedida en el seu ús i adaptada a les necessitats específiques de l'enciclopèdia. Els col·laboradors treballen directament damunt de les plantilles que s'han dissenyat per a cadascuna de les tipologies de fitxes: biogràfiques, títols (obres de text o musicals, espectacles), personatges, territoris, locals, col·lectius (empreses, companyies, productores), esdeveniments (festivals, cicles, temporades, premis), institucions, publicacions (editorials, col·leccions, revistes), manifestacions parateatral, conceptes articuladors i temes de la contemporaneïtat i terminologia.

L'extensió de cadascuna de les entrades s'estableix prèviament comptant caràcters amb espais —element a partir del qual es calcula la retribució a l'autoria—; l'encàrrec a cada persona col·laboradora es fa per un determinat volum de treball expressat en caràcters, a partir del qual es concreta la llista d'entrades que comprèn. Hi ha diverses fases de validació de les aportacions abans que les entrades, sempre signades i avalades per una autoria concreta, siguin consultables. La intenció es poder oferir en un primer estadi —al moment de la seva presentació, prevista per al 2017— un nucli inicial aproximadament d'un miler d'entrades fonamentals en tots els àmbits territorials i gèneres escènics.

En fases successives aquest primer nucli s'anirà ampliant fins a cobrir de la manera més exhaustiva la realitat escènica històrica i contemporània en totes les seves manifestacions i territoris. L'Enciclopèdia és un projecte obert, en contínua construcció, i, per tant, sense data d'acabament. S'està estudiant una col·laboració regular pactada amb els responsables de la Viquipèdia catalana, per la qual aquesta es beneficiaria dels continguts elaborats per l'enciclopèdia del PRAEC a canvi de destacar-ne la procedència i autoria i assegurar la remissió immediata i preferent a la font original, de manera que contribueixi a la seva disseminació i posicionament en xarxa. A hores d'ara, l'Enciclopèdia ja té més de 700 entrades lliurades pels col·laboradors.

Pel que fa a la Història (HAEC), en el projecte plantejat i indexat fa vint anys ja s'apostava per un enfocament metodològic que emfasitzés la creació escènica per sobre de l'habitual narració articulada a partir del

text i la literatura. En la represa actual del plantejament, aquesta premissa serà encara més absoluta per tal de partir de la producció escènica en totes les seves manifestacions i en tots els territoris, des de l'àmbit de la creació i la freqüentació o consum per part del públic. El text i l'autoria, doncs, passen a ser considerats un factor essencial però plenament equivalent a l'escenificació i a la interpretació. Tot plegat, atenent tots els gèneres i manifestacions de les arts escèniques, amb la voluntat de fer un esforç d'exploració en aquells sectors menys estudiats fins ara i en els quals caldrà estimular recerques fonamentals i assaigs interpretatius.

Concebuda, encara, amb la perspectiva d'una edició convencional en paper, acompanyada de la corresponent versió digital, la segmentació temporal s'ha mantingut en cinc grans blocs o volums, tot revisant, però, la concreció temporal que abraçarà cadascun. Diversos especialistes figuren com a coordinadors de cada volum i, a partir de la seva aportació inicial d'un índex hipòtesi de treball, fan tot seguit la proposta d'encàrrecs de capítols concrets als diversos col·laboradors i vetllen per la coherència, continuïtat i compleció de tots els aspectes i apartats.

Els blocs o volums en aquest primer disseny, subjecte a revisió a mesura que avanci el projecte i es concretin els encàrrecs, és el següent, amb els seus responsables primers:

I. Dels orígens a l'escena tardomedieval
Coordinació: Francesc Massip i Lenke Kovács

II. Del naixement del teatre modern als inicis del romanticisme
Coordinació: Albert Rossich i Biel Sansano

III. El segle XIX
Coordinació: Joan Mas i Vives, Biel Sansano i Ramon Bacardit

IV. El segle XX. 1890-1960
Coordinació: Francesc Foguet, Enric Gallén i Miquel M. Gibert

V. Dels anys seixanta a l'actualitat
Coordinació: Ramon Rosselló, Núria Santamaria i Jordi Lladó

El conjunt anirà precedit d'una introducció general en què s'exposarà la metodologia adoptada, els models incorporats, la justificació de la periodització i tots aquells aspectes conceptuals que seran treballats i posats en comú en el procés d'elaboració per part dels diversos equips i amb la participació dels membres de la Comissió Científica. ✿